

Sygn. akt II UK 354/09

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 26 maja 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Hajn

w sprawie z wniosku K. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 26 maja 2010 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego [...] z dnia 5 maja 2009 r.,

oddala skargę.

Uzasadnienie

Na skutek skargi Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, o wznowienie postępowania, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 5 maja 2009 r. zmienił objęty skargą wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 2 października 2008 r., w ten sposób, że

zmienił wyrok Sądu Okręgowego w L. z dnia 8 kwietnia 2008 r., którym przyznano K. S. prawo do emerytury od dnia 8 maja 2008 r. i oddalił odwołanie. Stwierdził, że ujawniono okoliczności przewidziane w art. 114 ust. 1 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst - Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), wskazujące, że dowody przedstawione w poprzednim postępowaniu nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury na podstawie art. 29 ust. 2 i 3 ustawy o emeryturach, gdyż ubezpieczony nie udowodnił 35 lat zatrudnienia ani też w okresie 24 miesięcy przed złożeniem wniosku nie pozostawał w stosunku pracy przez co najmniej 6 miesięcy.

W skardze kasacyjnej ubezpieczonego, opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego – art. 114 ust. 1 i 1a ustawy o emeryturach i rentach przez „błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, mimo tego, że w sprawie nie przedłożono nowych dowodów i nie ujawniono nowych okoliczności nieznanych w chwili orzekania”, wniesiono o uchylenie zaskarżonego wyroku i oddalenie skargi o wznowienie lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Powołując się na art. 114 ustawy o emeryturach i rentach, jako osobną od przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego podstaw wznowienia postępowania, wskazał, że nie zachodziły przesłanki wznowienia przewidziane w tym przepisie, gdyż w poprzednim postępowaniu sądy dysponowały wszelkimi dowodami przedłożonymi w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, pozwalającymi na ocenę prawa do emerytury. Dowody te nie zostały obecnie uzupełnione ani nie ujawniono nowych okoliczności wskazujących na nieistnienie prawa.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o jej oddalenie, przedstawiając, że wniosek ubezpieczonego z dnia 12 listopada 2007 r. został załatwiony odmownie na podstawie ówczasnie obowiązującego art. 29 ustawy o emeryturach i rentach, uznanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 października 2007 r. (P 10/07) za niezgodny z art. 32 i 33 Konstytucji, w zakresie, w jakim nie przyznaje prawa do emerytury w obniżonym wieku mężczyźnie, który – odpowiednio, jak kobieta nabywająca to prawo po osiągnięciu wieku 55 lat i co najmniej 30-letniego okresu ubezpieczenia – osiągnął wiek 60 lat i co najmniej 35-letni okres składkowy i nieskładkowy. Zastosowano ten przepis, mając na

względnie orzeczenie Trybunału o utracie jego mocy obowiązującej po upływie 12 miesięcy od ogłoszenia wyroku. Odwołanie ubezpieczonego uwzględnił Sąd Okręgowy, uznając, że niekonstytucyjny przepis nie może być podstawą orzekania. Apelację organu rentowego Sąd Apelacyjny oddalił, mimo że skarżący wskazywał niespełnienie przez ubezpieczonego warunków emerytalnych, ze względu na obowiązywanie w dacie wyroku Sądu drugiej instancji art. 29 ustawy w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 28 marca 2008 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 67, poz. 411), natomiast częściowo uwzględnił apelację ubezpieczonego, przyznając mu prawo do emerytury od dnia 8 maja 2008 r., wejścia w życie zmienionego prawa. Nowe okoliczności – brak wymaganego stażu ubezpieczenia i niepozostawanie w stosunku pracy przez 6 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat, zarówno w dniu złożenia wniosku jak i wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny – zostały ujawnione w toku wykonywania wyroku.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący nie podważył zastosowania art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach jako podstawy wznowienia postępowania sądowego, jak też nie twierdził, że spełnił warunki uzyskania prawa do świadczenia ustalonego prawomocnym wyrokiem, a skargę oparł wyłącznie na tezie, że ponownych ustaleń w zakresie jego prawa do emerytury dokonano bez „przedłożenia nowych dowodów lub ujawnienia nowych okoliczności nieznanych w chwili orzekania, mających wpływ na to prawo”. W związku z tym należy stwierdzić, że art. 114 ust. 1 i odpowiednio stosowany art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej umożliwiają ponowne ustalenie prawa do świadczeń, jeżeli po ich przyznaniu zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed ustaleniem prawa, które mają wpływ na prawo do świadczeń, a uzasadnieniem dla ponowienia postępowania jest niezgodność weryfikowanego rozstrzygnięcia z ukształtowaną *ex lege* sytuacją prawną zainteresowanego.

Zagadnienie wykładni art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych było przedmiotem

uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2003 r. III UZP 5/03 (OSNP 2003, nr 18, poz. 442), stwierdzającej, że odmienna ocena dowodów dołączonych do wniosku o emeryturę lub rentę, przeprowadzona przez organ rentowy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie, nie jest okolicznością uzasadniającą wszczęcie z urzędu postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń. Ze względu jednak na wąski zakres przedstawionego pytania uchwała nie mogła rozstrzygnąć wszystkich zagadnień związanych z wykładnią tego przepisu, choć niektóre z nich zostały omówione w uzasadnieniu. Sąd Najwyższy zważył, że ujawnienie okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, które istniały przed wydaniem decyzji przyznającej świadczenia, uprawnia do wszczęcia postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach. Nie muszą to być okoliczności, na które osoba ubiegająca się o świadczenia lub organ rentowy nie mogły powołać się w poprzednim postępowaniu, lecz takie, które powinny być znane przy dołożeniu minimum staranności, ale na skutek błędu lub przeoczenia nie zostały uwzględnione w poprzednim postępowaniu, a powodujące pominięcie ustalenia istnienia jednego z warunków uprawniających do świadczeń (por. także wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2001 r. II UKN 182/00, OSNAPUS 2002 nr 17, poz. 419 i z dnia 28 stycznia 2004 r., II UK 228/03, OSNP 2004 nr 19, poz. 341).

Należy więc przyjąć, że przesłanki ponownego rozpoznania sprawy zachodzą w każdym wypadku ujawnienia okoliczności wskazujących na nieistnienie prawa do świadczeń i że nie chodzi o nowe, wcześniej nieznanne okoliczności, gdyż takiej przesłanki ponownego ustalenia prawa, art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach nie przewiduje. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wszczęcie postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczeń, o którym mowa w art. 114 ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach, następuje na podstawie przesłanek wymienionych w tym przepisie, a nie na podstawie okoliczności przewidzianych przez art. 403 § 2 k.p.c., wobec czego wystarczające jest przedłożenie nowych dowodów lub ujawnienie takich okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji, z których wynika, że prawo do świadczenia nie istnieje, niezależnie od tego, czy organ rentowy mógł się na nie powołać w poprzednim

postępowaniu (por. wyrok z dnia 23 czerwca 2009 r., III UK 24/09, niepublikowany). Dopuszczalne jest więc ponowne ustalenie prawa do świadczenia z tytułu ubezpieczenia emerytalnego na niekorzyść ubezpieczonego, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okaże się, że ubezpieczony nie miał prawa do świadczenia ze względu na niespełnienie wymaganych do tego warunków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., II UK 30/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 289).

Podobna sytuacja wystąpiła w niniejszej sprawie, w której organ rentowy dopiero w czasie wykonywania wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 2 października 2008 r. stwierdził pominięcie zbadania warunku stażu ubezpieczenia i pozostawania w stosunku pracy, wymaganych przez art. 29 ustawy emerytalnej w brzmieniu obowiązującym po dniu 8 maja 2008 r. Uzasadniało to ponowne ustalenie prawa do świadczeń na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).